

Д.Р. Вічавський, студ., I курс, гр. ОА-80, ФОФ
Науковий керівник – к.і.н., доц. М. Е. Кругляк
Житомирський державний технологічний університет

ЕРОТИЧНЕ КІНО: ВІД ЗАРОДЖЕННЯ ДО СУЧАСНОСТІ

Еротика – мистецтво передачі сексуальних емоцій, закладений людині природою інстинкт продовження роду, але облагороджений і опоетизований як потяг душі (еротичне лібідо). Наприкінці ХХ ст. еротика пробралася у всі сфери життя та зовнішньоекономічної діяльності людини.

Найчастіше еротика виражається за допомогою образотворчих мистецтв, літератури і пісень. Поведінка персонажів, зображених в еротичному творі, може бути пов'язана як із щирим, майже божественним почуттям любові, так і зі звичайним сексуальним потягом. На відміну від порнографії, еротика не акцентує графічні деталі статевих органів і статевому акту. В еротичній часті присутній елемент недосказаності, незакінченості сюжету — закінчення зображуваної любовної прелюдії, її деталізація залишається на відкуп уяві глядача, читача або слухача. Природа еротики спочиває на привабливості і зачаруванні таємниці, яку містить у собі представник протилежної статі. Тому з давнини одне із завдань моди зводилося до того, аби підкреслити чи вигідно відтінити ті частини людського тіла, які мають еротичну цінність у власних очах представників цієї культури, викликати сексуальну зацікавленість оточуючих чи конкретної особи. Ряд авторів, які дотримуються феміністичних позицій, пропонує називати еротикою зображення рівноправних сексуальних відносин, а порнографією — нерівноправних, таких, які пригнічують сексуальні інтереси жінки.

Еротика фіксувалася спочатку за допомогою фарб на різноманітних матеріалах (глина, полотно). Відомі фрески та декор еротичного спрямування ще з часів Давнього Єгипту та Месопотамії. З появою фотографії еротика отримала можливість тиражуватися необмеженими накладками. У цей час розвиваються еротичні журнали. В комп'ютерну епоху еротика певний час існувала у форматі ASCII. Згодом з винайденням форматів GIF та JPEG вона стає нарівні з порно найпопулярнішим контентом мережі Інтернет. У культурі кожного народу існували твори, які стимулювали, розпалювали і підтримували сексуальну чутливість. Але особливості еротичного мистецтва будь-якої епохи залежать від сексуальної, релігійної, філософської та мистецької культури суспільства. В еротичного мистецтва дві основні теми: 1) людина як об'єкт еротичних почуттів: її краса, зачарування, сексуальна привабливість; 2) сексуальні стосунки людей, які можна втілити в романтичному, комедійному, натуралістичному аспектах. Характер зображення залежить від майстерності художника, рівня його культури і навіть від норм пристойності в даному суспільстві. Знамениті оголені статуї Стародавньої Греції — різні варіації зображення Афродіти, Аполлона, атлетів — нерідко втілювали як загальногрецький ідеал «калокагатії», тобто сплаву фізичної вроди й духовної досконалості.

В Україні на сьогодні Національна експертна комісія з питань захисту суспільної моралі затвердила критерії розмежування порнографії та еротики. В середині лютого 2007 р. комісією було затверджено критерії стосовно друкованої, аудіовізуальної, електронної й іншої продукції, реклами, а також переданих і отриманих за допомогою комунікаційних ліній повідомлень і матеріалів, які належать до порнографічної або еротичної продукції. У 1922 р. в США було створено організацію, яка почала займатися питаннями цензури в кіно. Її очолив колишній міністр пошти Вільям Хейс. Він поставив собі за мету очистити кіноіндустрію від розпусти. Його комітет розробив список того, чого не повинно бути у фільмах. До цього списку входили: оголеність; непристойні поцілунки; сцени вбивства; наркотики; сцени згвалтування; насильства над дітьми та тваринами; антиурядові висловлювання або діалоги між персонажами; показ чоловіка та жінки в одному ліжку; страти. Проте кіновиробники завжди знаходили спосіб, як обійти ці заборони. Наприклад, сцени злочинів та насильства могли бути у фільмі, якщо в кінці злочинця буде покарано.

Фільми жанру еротичного кіно спрямовані на те, аби викликати у глядача сексуальне збудження й еротичні фантазії. На відміну від порнографії, в них не показуються подробиці сексуального характеру, майже ніколи не демонструється чоловічий статевий орган.

Невдовзі після того, як брати Люм'єр презентували свій перший фільм (1895 р.), французький режисер Жорж Мельєс зняв дуже коротку стрічку «Після купання» (англ. *Apres Le Bal*, 1897 р.), в якій була присутня сцена з оголеними людьми. Альберт Кірхнер у 1896 р. знімає короткий порнографічний фільм «*Le Couché de la Marie*» («Марія відходить до сну»), одну з ролей в якій зіграла артистка кабаре Луїза Уїллі. Цікаво, що у 1897 р. він об'єднав свої зусилля разом з педагогом-теоретиком святим отцем Базилем, і влітку зняв з десяток короткометражних комедійних фільмів. Зв'язок колишнього порнографа і священника на той момент не виглядав дивно, адже французька католицька церква попросту намагалася використовувати кінематограф для просування своїх цілей. У співпраці з Мішелем Куассаком Кірхнер

зняв у Парижі фільм «Passion du Christ» («Страсті Христові») в 1897 р. Це був перший паризький фільм, знятий за мотивами біблійної історії.

Перший поцілунок в кіно відбувся у кіноєтюді «Поцілунок Мей Ірвін» (англ. The May Irwin Kiss, 1896 р.) або просто «Поцілунок» Вільяма Хейса. В ньому було знято сцену поцілунку крупним планом, що викликало обурення католицької церкви та несхвальну критику. На плівку знята фінальна сцена з мюзиклу «Вдова Джонс». Прем'єра відбулася в Канаді 21 липня 1896 р. Фільм змагався з кінематографом братів Люм'єр, і 27 червня 1896 р. показ фільму відбувся в Монреалі. Фільм «Поцілунок» був показаний в West End Park в Оттаві 21 липня 1896 р. і довгий час вважався першим публічно показаним в Канаді фільмом. Пізніше виявилось, що трохи менше місяця до цього, 27 червня 1896 р., сінематограф братів Люм'єр вже показував різні фільми в Монреалі. Фільм шокував публіку і спричинив несхвальні заголовки газет. Репортер Джон Слоан писав: «Актори були відрозливого вигляду. Навіть у натуральну величину було неприємно на це дивитися, а вже багато разів збільшена версія на екрані викликала повну відразу». Таким чином, Джон Слоан став першим кінокритиком в історії кіно. Хоча ролик поцілунку тривав лише 47 секунд, він став одним з перших комерційний фільмів в історії кіно.

Одрі Мюнсон стала першою акторкою, яка роздягнулася повністю. Це сталося у фільмі «Натхнення» (англ. Inspiration, 1915 р.). У стрічці «Марокко» (англ. Morocco, 1930 р.) Марлен Дітріх носила чоловічий піджак, також вперше показано поцілунок жінки з жінкою.

Інколи еротичні фільми показують з освітньою метою. Ще до заборони еротики цензурою, деякі кінокомпанії знімали кінокартини, в яких порушувалися теми венеричних хвороб, небажаної вагітності. Яскравими прикладами є «Pitfalls of Passion» (1927 р.), основним посланням цього фільму є запитання «Чи є знання про секс гріхом?»; «Is Your Daughter Safe?» (1927 р.); «Damaged Lives» (1933 р.). У 1934 р. головою комітету, що займався цензурою, став Джозеф Брін. Однією з його вимог було надання сценарію перед початком зйомок фільму та вже завершеного фільму на затвердження. Основною причиною цього був тиск католицької церкви і інших релігійних груп та важке економічне становище в часи Великої Депресії. Католицька церква створює так званий Легіон Порядності (Legion of Decency). Ця організація засуджувала будь-який прояв аморальної поведінки в кіно. Якщо фільм був забороненим, тоді його показ у кінотеатрі карався штрафом у розмірі 25000 доларів. Цей натиск на кіноіндустрію деякою мірою покращив еротичні фільми, змушуючи глядачів використовувати свою уяву. Якщо у фільмах тих часів були еротичні сцени або сцени насильства, то тільки з метою осуду. У 1967 р. було скасовано код Хейса, який забороняв показувати фільми, в яких були сцени із забороненим вмістом. Натомість було запропоновано ділити фільми на чотири категорії: G (дозволено дітям); M (зріла аудиторія); R (дітям до 16 років тільки з дозволу батьків); X (заборонено дітям до 16 років). У 1970 р. категорія M була замінена на GP, а потім на PG. Згодом вік наймолодшого глядача, якому дозволялося переглядати фільми категорії X, було змінено з 16 до 17 років. Фільми, що належали до категорії R, могли містити сцени оголеності. Справжній прорив зробив шведський фільм «I Am Curious (Yellow)» (1967 р.), який показав ще не бачені до цього в кіно сцени сексу.

Попри тривалу боротьбу з католицькою церквою та кодексами моралі, еротичне кіно не втратило популярності й у наш час, свідченням чого є поява нових фільмів, зокрема драми Ларса фон Трієра «Німфоманка», прем'єра якої відбулася 26 грудня 2013 р. у Данії. Найвідомішими сучасними еротичними кінофільмами є: «Лоліта» (1962, 1997 рр.), «Емануель» (1974 р.), «Грецька смоківниця» (1976 р.), «Салон Кітті» (1976 р.), «Ніжні кузини» (1980 р.), «Дев'ять з половиною тижнів» (1986 р.), «Основний інстинкт» (1992 р.), «Порушуючи заборони» (2000 р.), «Мое кохання» (2005 р.).